ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Langáška, soudce Filipa Dienstbiera a soudkyně Veroniky Juřičkové v právní věci žalobce: **A. Z.**, zastoupený Mgr. Markem Čechovským, advokátem, sídlem Opletalova 25, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 31. května 2022 č. j. OAM-44/LE-LE05-LE05-R2-2016, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. srpna 2022 č. j. 4 Az 21/2022-70,

takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. srpna 2022 č. j. 4 Az 21/2022-70 a rozhodnutí žalovaného ze dne 31. května 2022 č. j. OAM-44/LE-LE05-LE05-R2-2016 **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

II. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti ve výši **24 684 Kč** k rukám jeho zástupce Mgr. Marka Čechovského, advokáta, do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Rozhodnutím označeným v návětí žalovaný konstatoval, že žalobci nelze udělit azyl ani doplňkovou ochranu. Udělení azylu vylučuje důvodné podezření, že žalobce mimo území České republiky spáchal vážný nepolitický zločin [§ 15 odst. 1 písm. b) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu], neboť je v Rusku trestně stíhán pro vraždu. Uvedená skutečnost žalobce zároveň vylučuje z nároku na doplňkovou ochranu podle § 15a odst. 1 písm. b) zákona o azylu, neboť je důvodné podezření, že se žalobce dopustil vážného

zločinu. Vážným zločinem ve smyslu citovaného ustanovení je i zločin loupeže, který žalobce spáchal v České republice jako člen organizované skupiny a za který byl pravomocně odsouzen a potrestán.

[2] V průběhu řízení o žádosti žalobce trestní soudy rozhodly o přípustnosti jeho vydání k trestnímu stíhání do Ruské federace a žalobce byl vzat do předběžné vazby.

[3] Žalobu proti rozhodnutí žalovaného zamítl Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) rozsudkem označeným v návětí. Dospěl k závěru, že čin kladený žalobci v Rusku za vinu (úmyslné usmrcení jiného člověka) je nepochybně vážným zločinem. Žalovaný se důkladně zabýval důvodností podezření, že tento zločin spáchal žalobce, přičemž vycházel z extradičních rozhodnutí, usnesení Ústavního soudu, které obecně extradici do Ruské federace připouští, i z podstatných částí extradičního spisu. Na základě těchto podkladů, které považoval za dostatečné, dospěl městský soud ke shodnému závěru jako žalovaný, že podezření vůči žalobci je důvodné. Tvrzení, jimiž žalobce toto podezření vyvrací, vzbuzují pochybnosti o jeho věrohodnosti. Žalovaný zohlednil kontext žalobcova azylového příběhu se závěrem, že je krajně nepravděpodobné, že by ruské silové struktury vůči žalobci, který se účastnil první a zpočátku i druhé čečenské války, s tak velkým časovým odstupem postupovaly cestou vykonstruovaného trestního řízení, v němž se žalobce může legálně bránit. Toto zdůvodnění vyhodnotil městský soud jako logické a přesvědčivé. Ani podklady doložené žalobcem nesvědčí o vykonstruovanosti jeho obvinění. Námitky vůči postupu ruských orgánů činných v trestním řízení žalobce neuplatnil ve správním řízení, ačkoli mu v tom nic nebránilo. S ohledem na aplikaci vylučující klauzule nemusel žalovaný zjišťovat zprávy o zemi původu žalobce, tak široce jeho povinnost zasadit úvahu o důvodnosti podezření do kontextu s azylovým příběhem chápat nelze. Míra pravděpodobnosti, že žalobce vraždu spáchal, dosahuje 50 %, což k aplikaci vylučující klauzule postačuje. Udělení doplňkové ochrany vedle důvodného podezření ze spáchání zločinu vraždy na území Ruské federace vylučuje též zločin loupeže spáchaný na území České republiky, za který již byl žalobce pravomocně odsouzen. S ohledem na závažnost tohoto činu a způsob jeho spáchání městský soud přisvědčil žalovanému, že i tento čin je vážným zločinem ve smyslu § 15a odst. 1 písm. b) zákona o azylu. S ohledem na to, že ve věci byly aplikovány obě vylučující klauzule, není namístě zabývat se možností porušení zásady *non-refoulement*, tuto otázku bude muset vyhodnotit ministr spravedlnosti v rámci rozhodování o povolení vydání žalobce do Ruské federace.

II. Kasační stížnost a průběh řízení o ní

[4] Žalobce (dále též „stěžovatel“) podal proti rozsudku městského soudu kasační stížnost. Namítal, že se městský soud nevypořádal s jeho námitkami a formalisticky odkázal na závěry žalovaného. Zopakoval, že pochází z Čečenska a byl přímým účastníkem čečenských válek za nezávislost. Důvodem jeho odchodu v roce 2009 i obav z návratu je strach z tzv. kadyrovců, kteří ovládají veškeré čečenské mocenské struktury. V letech 2000 a 2001 byl stěžovatel opakovaně mučen a vyslýchán, často byl také zastavován a zpovídán neznámými osobami. Vždy šlo o to, jaký má on sám a jiní bojovníci vztah k Ruské federaci, stěžovatel byl násilím nucen udávat dřívější spolubojovníky. V roce 2008 stěžovatele neznámí a maskovaní jednotlivci přepadli a vyslýchali za použití násilí

ohledně jeho účasti v konfliktu. Stěžovatel odmítl spolupracovat, načež jej neznámí muži zbili tak, že upadl do kómatu, stěžovatel byl dokonce střelen do hlavy, což dokládají fotografie založené ve spisu. Tato skutečnost je mimořádně významnou indicií pro závěr, že stěžovateli v zemi původu hrozí pronásledování. Brutální praktiky kadyrovského režimu jsou již v podstatě notoricky známou skutečností. Nelze očekávat, že by se poměry v Čečensku či Ruské federaci měly v budoucnu změnit, zvlášť nyní, kdy je Ruská federace fakticky izolována od zbytku světa a vystoupila z Rady Evropy. Žalovaný tak přehlédl základní podstatu azylového příběhu stěžovatele i situaci panující v zemi jeho původu, byť šlo o klíčové skutečnosti.

[5] Žalovaný ani městský soud nedostáli důkaznímu standardu pro aplikaci vylučujících klauzulí. Stěžovatel dokládal účelovost trestního stíhání svědeckými výpověďmi, svou vlastní výpovědí a informacemi o zemi původu, které poskytují ucelený obraz o porušování práv jednotlivců v Ruské federaci a Čečenské autonomní republice. Stěžovatel byl a stále je v ohrožení života, což předložené důkazy potvrzují. Poukazoval i na zarážející absenci jakýchkoli vyšetřovacích úkonů (zajištění daktyloskopických, krevních či pachových stop apod.) a porušování svých procesních práv v zemi původu, a to již ve správním řízení a v předchozích soudních řízeních. Proti těmto skutečnostem stojí jediný důkaz osvědčující důvodnost trestního stíhání stěžovatele, a sice výpověď svědkyně, která ji v průběhu řízení náhle a zásadně v neprospěch stěžovatele změnila, což zakládá pochybnosti o její věrohodnosti. Městský soud přitom potvrdil vnitřně rozpornou úvahu žalovaného, že po zhodnocení všech těchto skutečností je stejně vysoká pravděpodobnost, že stěžovatel zločin spáchal, jako že jej nespáchal. Stěžovatel nesouhlasí s výkladem, že v případě aplikace vylučujících klauzulí není dán vůbec žádný prostor pro meritorní hodnocení azylového příběhu ani informací o zemi původu. Nelze vyloučit situaci, že bude v zemi původu zahájeno vykonstruované trestní řízení a tamní orgány dosáhnou prostřednictvím mezinárodní justiční spolupráce vydání žadatele o mezinárodní ochranu. Žalovaný a městský soud zaujali předsudečný názor, že jednání, jehož se stěžovatel dopustil, je natolik závažné, že jím předložené důkazy nezasluhují žádnou pozornost. To je však mylný závěr, v případě aplikace vylučujících klauzulí je třeba respektovat presumpci neviny, z níž vyplývá požadavek na nestranný a nezaujatý postup. Aby bylo možné zasadit důvodnost podezření ze spáchání trestného činu do kontextu s azylovým příběhem, je třeba zabývat se i situací v zemi původu, v tomto případě navíc s ohledem na změnu okolností.

[6] Stěžovatel dále argumentoval k zásadě *non-refoulement*. Poukázal na absolutní charakter čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), jehož osobní působnost není (na rozdíl od čl. 33 Úmluvy o právním postavení uprchlíků, tzv. Ženevské úmluvy) nijak omezena. Nejvyšší správní soud předpokládal ochranu prostřednictvím zásady *non-refoulement* v jiných řízeních, tato ochrana se však již stěžovateli nenabízí. Extradiční řízení je pravomocně ukončeno, a to mimo jiné na základě diplomatických záruk poskytnutých Ruskou federací, které jsou však již nyní bezcenné, což městský soud vůbec nezohlednil. Je přitom zřejmé, že stěžovateli v zemi původu hrozí újma i pronásledování, přičemž opakovaná žádost o mezinárodní ochranu by jeho situaci nevyřešila, neboť ministr spravedlnosti nemusí vyčkat na skončení řízení o opakované žádosti. Řízení o mezinárodní ochraně je nyní fakticky jediným prostředkem, jak zabránit vydání stěžovatele do země původu, a právě proto musí být jeho předmětem i posouzení

souladu s principem *non-refoulement* vyjádřeným v lidskoprávních dokumentech. Městským soudem naznačenou cestu, totiž ochranu v rámci rozhodování ministra spravedlnosti o vydání stěžovatele, nepovažuje stěžovatel za schůdnou. Jde *de facto* o politické rozhodnutí, proti němuž není přípustný žádný opravný prostředek, a ministr má širokou míru uvážení. Stěžovatel v tomto směru poukázal na čl. 13 Úmluvy požadující účinné prostředky nápravy. Na závěr stěžovatel odkázal na Listinu základních práv EU, která stanoví ještě vyšší standard procesní ochrany než Úmluva.

[7] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázal na své rozhodnutí s tím, že trvá na jeho správnosti. Městský soud se zabýval všemi námitkami a provedl objektivní vyhodnocení všech dostupných důkazů, odůvodnění jeho rozsudku je přesvědčivé a přezkoumatelné. Žalovaný poukázal na násilnou povahu stěžovatele, kterou potvrzuje jeho odsouzení za zločin loupeže. Stěžovatel byl dále trestně stíhán v Německu pro nebezpečné ublížení na zdraví ve stadiu pokusu a nedovolené držení omamných látek.

[8] V replice k vyjádření žalovaného stěžovatel uvedl, že jeho politováníhodná vybočení ze standardů běžného společenského života nemohou převážit nad skutečným nebezpečím pro jeho život v případě návratu do země původu. Důkazy bez jakýchkoli rozporů potvrzují a podporují azylový příběh stěžovatele. Kogentní povaha principu *non-refoulement* nepřipouští žádné výjimky z povinnosti státu chránit cizince před jeho porušením. Nucený odchod cizinců na základě jejich osobnostních rysů by byl v rozporu s mezinárodními závazky. Stěžovatel odkázal na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, dle níž musí hodnocení možného porušení čl. 3 Úmluvy zahrnovat celkovou situaci v zemi původu, individuální okolnosti případu a případnou zranitelnost dotčeného jednotlivce, přičemž toto hodnocení směřuje do budoucnosti. Stěžovatel též připomněl, že řízení, v němž je aplikována vylučující klauzule, má kvazitrestní povahu, a opět zdůraznil presumpci neviny.

[9] V průběhu řízení obdržel Nejvyšší správní soud od Ministerstva spravedlnosti i od stěžovatele informaci, že ministr spravedlnosti nepovolil vydání stěžovatele k trestnímu stíhání do Ruské federace, a následně též informaci o opatření předsedy trestního senátu městského soudu, kterým bylo nařízeno propuštění stěžovatele z předběžné vazby.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[10] Kasační stížnost je důvodná.

[11] Nejvyšší správní soud se bude věcí zabývat především v kontextu vylučující klauzule dle § 15 odst. 1 písm. b) zákona o azylu, podle něhož *azyl nelze udělit, je-li důvodné podezření, že cizinec, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany, se dopustil před vydáním rozhodnutí ministerstva ve věci mezinárodní ochrany vážného nepolitického zločinu nebo zvlášť krutého činu, i když byl údajně spáchán s politickým cílem mimo území*. Udělení doplňkové ochrany s ohledem na jinak formulovaný § 15a odst. 1 písm. b) zákona o azylu (*Doplňkovou ochranu nelze udělit, je-li důvodné podezření, že cizinec, který podal žádost o mezinárodní ochranu, se dopustil vážného zločinu.*) totiž kromě důvodného podezření

ze spáchání zločinu vraždy na území Ruské federace vylučovala i skutečnost, že byl stěžovatel v České republice pravomocně odsouzen a potrestán za zločin loupeže, k níž stěžovatel v kasační stížnosti nevznášel žádné námitky.

[12] Dále je třeba zdůraznit, že Nejvyšší správní soud ve věci mezinárodní ochrany stěžovatele rozhoduje již podruhé. Rozsudkem ze dne 30. srpna 2021 č. j. 8 Azs 192/2020-48, č. 4248/2021 Sb. NSS, zrušil rozhodnutí žalovaného konstatující nemožnost udělit stěžovateli mezinárodní ochranu pro důvodné podezření ze spáchání vážného (nepolitického) zločinu čistě na základě rozhodnutí o přípustnosti vydání stěžovatele do Ruské federace. Zavázal jej provést řádné posouzení důvodnosti podezření, že stěžovatel spáchal vážný zločin, při němž sice lze vycházet z rozhodnutí extradičních soudů, ale nikoli jako ze závazného podkladu (rozhodnutí). Připustil, že v některých případech mohou být samotná extradiční rozhodnutí dostatečným podkladem, zejména pokud jsou dobře odůvodněna a popisují podklady, z nichž trestní soud vycházel. Povinností stěžovatele však je vést samostatnou úvahu o existenci důvodného podezření ve smyslu azylového, nikoli jen extradičního práva. Součástí této úvahy přitom musí být i zhodnocení, zda nemohlo být obvinění stěžovatele vykonstruované. Úvaha žalovaného tedy musí být zasazena do kontextu s azylovým příběhem, který ani při aplikaci vylučujících klauzulí není zcela nepodstatný.

[13] Z odůvodnění žalobou napadeného rozhodnutí vyplývá, že žalovaný závazný právní názor Nejvyššího správního soudu respektoval, neboť se zabýval skutečnostmi, o něž byla opřena žádost ruských orgánů o vydání stěžovatele, respektive skutečnostmi, na nichž je postaveno podezření, že stěžovatel před svým odjezdem z Ruska spáchal vraždu, a zabýval se rovněž tvrzeními stěžovatele, který se toto podezření snažil vyvrátit a poukazoval na to, že je jeho trestní stíhání vykonstruované a motivované snahou dostat jej zpět do Ruska. Žalovaný přitom shledal, že zjištěné skutečnosti zakládají důvodné podezření, že stěžovatel spáchal vážný zločin, a městský soud se s jeho závěry ztotožnil. Nejvyšší správní soud však souhlasí se stěžovatelem, že tyto závěry nejsou s ohledem na zjištěný skutkový stav správné.

[14] Žalovaný i městský soud vycházeli z usnesení ze dne 7. září 2010 č. j. 4 Azs 60/2007-119, č. 2174/2011 Sb. NSS, v němž rozšířený senát shledal, že pokud správní orgán v průběhu řízení o udělení mezinárodní ochrany dospěje k závěru, že byly prokázány okolnosti vylučující udělení mezinárodní ochrany, není povinen zjišťovat případnou existenci důvodů pro udělení mezinárodní ochrany dle § 12 a § 14a zákona o azylu – pokud nemají vztah k § 15 či § 15a zákona o azylu. Důvody pro udělení mezinárodní ochrany a vylučující důvody totiž nelze zkoumat izolovaně, protože skutkové okolnosti, které je zakládají, se mohou prolínat. „Důvodem vylučujícím udělení mezinárodní ochrany ve smyslu § 15 zákona o azylu by tedy např. nemohlo být obvinění žadatele ze sice nepolitického trestného činu, které by se ovšem nezakládalo na reálných důkazech a bylo by proti žadateli vzneseno státními orgány v zemi jeho původu účelově jako součást jeho pronásledování z azylově relevantních důvodů uvedených v § 12 zákona o azylu (např. pro zastávání určitých politických názorů).“

[15] Je však třeba zdůraznit, že rozšířený senát hledal odpověď na otázku, zda je před aplikací vylučujících klauzulí nutné vždy posuzovat, zda cizinec splňuje důvody pro

udělení některé z forem mezinárodní ochrany. Jeho rozhodnutí je tudíž nutno číst v tomto kontextu, a proto z něj rozhodně nelze dovozovat, že v případě, kdy žalovaný aplikuje vylučující klauzuli, již vůbec nemusí brát v úvahu azylový příběh žadatele či informace o jeho zemi původu – zejména pokud mohou hrát roli v hodnocení, zda je skutečně naplněna vylučující klauzule (v tomto případě v hodnocení důvodnosti podezření, že stěžovatel spáchal vážný zločin, či případné vykonstruovanosti trestního stíhání vedeného proti němu).

[16] V navazujícím rozsudku ze dne 31. března 2011 č. j. 4 Azs 60/2007-136 se pak Nejvyšší správní soud zabýval (mimo jiné) výkladem pojmu *důvodné podezření*, přičemž shledal, že tento standard je nižší než důkazní standard v trestních věcech. Zdroje, z nichž Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku vycházel (především zahraniční judikatura a doktrína), tento standard povětšinou kladou okolo hranice 50% pravděpodobnosti. K naplnění důvodného podezření přitom musejí být k dispozici jasné, přesvědčivé a věrohodné důkazy, v judikatuře některých států označované jako *silné* důkazy, a nikoli pouhé domněnky (například přiznání žadatele, svědectví jiných osob). Není nutné, aby byl žadatel odsouzen či obviněn z vážného zločinu. Pouhá žádost o extradici či skutečnost, že proti žadateli probíhá v zemi původu trestní stíhání, však důvodné podezření nezakládá. Důkazní břemeno při aplikaci vylučujících klauzulí přitom nese výhradně stát (k tomu srov. též rozsudek ze dne 9. května 2018 č. j. 9 Azs 405/2017-30) a stejně jako v ostatních typech řízení o mezinárodní ochraně platí zásada „v pochybnostech ve prospěch žadatele“.

[17] Právě tato zásada je důvodem, proč Nejvyšší správní soud nemůže akceptovat způsob, jakým citovaný rozsudek chápe žalovaný a městský soud, totiž že pokud je pravděpodobnost, že stěžovatel zločin vraždy v Rusku spáchal, stejná jako pravděpodobnost, že jej nespáchal (tj. v situaci 50:50), je dáno důvodné podezření ve smyslu § 15 odst. 1 zákona o azylu.

[18] Toto ustanovení je národní transpozicí čl. 1F Ženevské úmluvy [který z působnosti úmluvy vylučuje každou osobu, *o níž jsou vážné důvody se domnívat, že … b) se dopustila vážného nepolitického zločinu mimo zemi svého azylu dříve, než jí bylo povoleno se tam usadit jako uprchlík*] a čl. 12 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany [tzv. kvalifikační směrnice; zmíněný čl. 12 této směrnice v odst. 2 písm. b) vylučuje osobu, přesněji státního příslušníka třetí země nebo osobu bez státní příslušnosti, z postavení uprchlíka, *existují-li závažné důvody se domnívat, že se dopustili vážného nepolitického zločinu mimo zemi svého azylu dříve, než byli uznáni uprchlíkem*]. Pojem *důvodné podezření* v zákoně o azylu je třeba vykládat ve světle těchto ustanovení, tedy tak, že důvodné podezření musí být opřeno o závažné/vážné důvody. Soudní dvůr EU přitom judikuje, že ustanovení, která vymezují důvody vylučující udělení mezinárodní ochrany, musejí být vykládána restriktivně (rozsudek ze dne 13. září 2018 ve věci C-369/17 *Shajin Ahmed*, bod 52), což bezesporu souvisí se skutečností, že při jejich naplnění se již neposuzuje přiměřenost exkluze (rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. listopadu 2010 ve spojených věcech C-57/09 a C-101/09 *B a D*).

[19] Agentura Evropské unie pro otázky azylu (EUAA) ve své Praktické příručce k vyloučení pro vážné (nepolitické) zločiny [v originále *Practical Guide on Exclusion for Serious (Non-Political) Crimes*, dostupná na euaa.europa.eu v sekci *Publications*] uvádí, že při posuzování vyloučení z azylu (doplňkové ochrany) je vyžadován vysoký důkazní standard (byť ne tak vysoký jako v trestních věcech). Posouzení musí být založeno na jasných a věrohodných důkazech. Z Příručky: Vyloučení (v originále *Practical guide: Exclusion*, dostupná tamtéž) pak vyplývá, že tento důkazní standard je vyšší než standard pro posuzování nebezpečí při posuzování naplnění podmínek pro udělení mezinárodní ochrany (jež judikatura dlouhodobě vymezuje jako test *přiměřené pravděpodobnosti* pro azyl a test *reálného nebezpečí* pro doplňkovou ochranu, srov. rozsudek ze dne 26. března 2008 č. j. 2 Azs 71/2006-82), a je též vyšší než „spíše ano než ne“ (*more likely than not*). Nejvyšší správní soud se s tímto přístupem ztotožňuje, neboť odpovídá právě požadavku na restriktivní výklad vylučujících klauzulí, jakož i zásadě „v pochybnostech ve prospěch žadatele“.

[20] Standard, který aplikovali žalovaný a městský soud, však nedosahuje ani onoho „spíše ano než ne“. Z jejich pohledu postačovalo, že pravděpodobnost, že žalobce spáchal vážný nepolitický zločin, dosáhla 50 % - takto svůj závěr odůvodnili, jak je uvedeno v odstavci [3]. Takový závěr však nemůže obstát. Nejvyšší správní soud shrnuje, že důvodné podezření ve smyslu § 15 odst. 1 zákona o azylu může vyvstat až ve chvíli, kdy je na základě zjištěných skutečností naplnění vylučujícího důvodu „pravděpodobnější“ (tj. bližší skutečnosti) než jeho nenaplnění, a to v míře rozptylující relevantní pochybnosti, které by v souladu s rozsudkem č. j. 4 Azs 60/2007-136 musely vést k rozhodnutí ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu, tedy k neuplatnění vylučující klauzule.

[21] Nejvyšší správní soud má dále výhrady k tomu, jak žalovaný a městský soud typově hodnotili písemná prohlášení stěžovatelových příbuzných předložená ve správním řízení. Takové důkazy nelze odmítnout jako neobjektivní a zaujaté (bod 15 rozsudku městského soudu a str. 20 rozhodnutí žalovaného) jen proto, že jde o prohlášení žalobcových příbuzných. V takovém případě by byly z postavení svědků automaticky vyloučeny všechny osoby blízké účastníku řízení, pro což není žádná zákonná opora. Nejvyšší správní soud uznává, že v těchto prohlášeních byl jistý rozpor (bratranec stěžovatele tvrdil, že jej zraněného převezl k sobě domů, zatímco manželka a matka tohoto bratrance tvrdily, že jej přivezl do domu matky), neshledává však přesvědčivým závěr žalovaného, že jde o rozpor *zcela zásadní* (opět str. 20 rozhodnutí žalovaného). Lze jej totiž hodnotit i tak, že stěžovatel prohlášeními svých příbuzných dokládal, že v době, kdy se stala vražda, ze které jej ruské orgány činné v trestním řízení viní, byl v bezvědomí poté, co jej neznámí lidé střelili do hlavy (přičemž skutečnost, že žalobce toto zranění v minulosti utrpěl, žalovaný nezpochybňoval). Místo, kde byl stěžovatel ošetřen, by pak zřejmě nehrálo až tak zásadní roli. Žalovaný samozřejmě může v rámci volného hodnocení důkazů dospět k závěru o nevěrohodnosti těchto prohlášení, musí jej však odůvodnit jinak než jen poukazem na jejich presumovanou (typovou) nevěrohodnost založenou na příbuzenském vztahu, obzvláště za situace, kdy podezření proti žalobci opírá o výpověď jediné svědkyně, která svou výpověď odvolala a následně opět potvrdila. Toto jednání mohlo samozřejmě být vyvoláno strachem svědkyně o život, jak dovozoval žalovaný, avšak celkový kontext úvah žalovaného a městského soudu do jisté míry skutečně vyvolává dojem, že jakékoli důkazy svědčící ve stěžovatelův prospěch hodnotí jako nevěrohodné a opačně (tj. dojem

tendenčního hodnocení důkazů), což je v rozhodnutí opřené o vylučující klauzuli nepřijatelné.

[22] Akceptovat nelze ani argument žalovaného (jemuž přisvědčil i městský soud), že jelikož v Čečensku nepohodlné osoby tzv. mizí (panuje podezření, že jsou fyzicky likvidovány), avšak nedochází k jejich trestnímu stíhání, není zřejmé, proč by měl být stěžovatel stíhán na základě vykonstruovaného obvinění, když by v takovém případě měl možnost se legálními prostředky bránit (str. 19 žalobou napadeného rozhodnutí a bod 44 rozsudku městského soudu). V prvé řadě, závěr žalovaného o možnostech obrany v trestním řízení v Ruské federaci postrádá jakoukoli oporu, naopak informace o zemi původu stěžovatele hovoří o tom, že v Čečensku jsou trestně stíhané osoby podrobovány krutému zacházení a mučení (srov. například zprávu Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, kterou stěžovatel předložil dne 4. dubna 2019, či výroční zprávu Human Rights Watch 2018, kterou do spisu založil žalovaný ještě předtím, než začal zvažovat uplatnění vylučujících klauzulí). Nejvyšší správní soud dále poukazuje na skutečnost, že vystoupení Ruské federace z Rady Evropy spojené s odstoupením od Úmluvy zesiluje pochybnosti o garancích spravedlivého procesu v této zemi. V důsledku této skutečnosti a dalších nedávných okolností vyvolaných agresí Ruské federace vůči Ukrajině je též nutné přezkoumat diplomatické záruky poskytnuté v souvislosti se žádostí o vydání stěžovatele (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. března 2022 č. j. 6 Azs 306/2021-49). Trestní soudy o přípustnosti vydání stěžovatele rozhodovaly už v roce 2019, pročež měl žalovaný jejich závěry, opřené zejména právě o diplomatické záruky poskytnuté ruskou stranou (viz též navazující usnesení Ústavního soudu ze dne 4. května 2020 sp. zn. II. ÚS 3246/19, na které se žalovaný odvolával stran přípustnosti vydání do Ruské federace), v tomto světle hodnotit se zvláštní pečlivostí.

[23] Nejvyšší správní soud dále považuje v obecné rovině za představitelnou situaci, kterou nastiňoval stěžovatel, totiž že bezpečnostní složky určitého státu zneužijí instituty mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech pro to, aby osobu, kterou pronásledují (hodlají pronásledovat či jí chtějí způsobit vážnou újmu), dostaly zpět na území tohoto státu, přičemž v takovém případě by následující řízení, ve kterém by se dotyčná osoba mohla *legálně bránit*, bylo pouhou iluzí. To samozřejmě nemusí být případ stěžovatele či Ruské federace – relevantní pro posouzení této otázky by mohl být především časový průběh událostí (kdy bylo trestní stíhání v zemi původu zahájeno, kdy byl vydán mezinárodní zatýkací rozkaz, kdy byla podána žádost o vydání, v kontextu toho, kdy stěžovatel opustil Rusko a popřípadě kdy se ruské orgány dozvěděly, že pobývá v České republice) a informace o zemi původu, které by mohly osvědčit, jak pravděpodobná taková situace je. Nelze však závěr o tom, že obvinění stěžovatele není vykonstruované, stavět jednoduše na tom, že by bylo nelogické, pokud by stát žádal o vydání osoby, kterou následně hodlá „v tichosti odstranit“. V případě zločinného režimu si naopak lze takový postup představit.

[24] Za stávajícího stavu tedy neobstojí závěr žalovaného, převzatý i městským soudem, že na základě zjištěných skutečností je zde důvodné podezření, že stěžovatel v Rusku spáchal vážný nepolitický zločin ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) zákona o azylu.

[25] Stěžovatel též namítal, že měl žalovaný posoudit, zda v jeho případě v důsledku neudělení mezinárodní ochrany nehrozí porušení zákazu *non-refoulement*. I touto otázkou se Nejvyšší správní soud již zabýval ve výše citovaném rozsudku č. j. 8 Azs 192/2020-48 se závěrem, že „v případě osob vyloučených z dosahu Ženevské úmluvy, tj. osob, na něž se aplikuje vylučující klauzule, je aplikace zásady *non-refoulement* omezena". Osoba, na niž se vztahuje vylučující klauzule, totiž není uprchlíkem ve smyslu Ženevské úmluvy, a tudíž se na ni nevztahuje ani čl. 33 této mezinárodní smlouvy zakotvující právě zásadu nenavracení. Toto východisko respektuje i kvalifikační směrnice [čl. 2 písm. d) a f)], která osoby, na které se vztahuje vylučující klauzule, nepovažuje za uprchlíky, respektive osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu. Nejvyšší správní soud si byl vědom, že princip *non-refoulement* obsahuje kromě Ženevské úmluvy i Úmluva (čl. 3) a Listina základních práv EU (čl. 19), které představují absolutní zákaz navrácení jakéhokoli cizince, nejen uprchlíka, do země, kde by byl vystaven trestu smrti, popravě či mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení. Osobě, u níž jsou aplikovány vylučující klauzule, se však musí dostat ochrany v jiných řízeních (v tomto případě v extradičním řízení), nikoli v řízení o mezinárodní ochraně, v němž se uplatnily vylučující klauzule. Nejvyšší správní soud též uvedl, že při rozhodování o vyloučení nelze zohlednit ani újmu, která by žadateli o mezinárodní ochranu případně hrozila po návratu do země původu, „neboť vyloučení z postavení uprchlíka nepodléhá testu přiměřenosti mezi ‚exkluzí' a ‚inkluzí'".

[26] Nejvyšší správní soud citovaný právní názor vyslovil v situaci, kdy již existovala pravomocná rozhodnutí trestních soudů o přípustnosti vydání stěžovatele do Ruské federace (trestní soudy pravomocně rozhodly v roce 2019, Nejvyšší správní soud rozhodoval až v roce 2021, viz též rekapitulaci skutkového stavu v bodě 3 rozsudku č. j. 8 Azs 192/2020-48), tuto okolnost tak při svém rozhodování nutně musel vzít v úvahu. Co však nemohl vzít v úvahu (stejně jako soudy rozhodující o přípustnosti vydání stěžovatele), je právě již zmíněná zásadní změna okolností vyvolaná invazí vojsk Ruské federace a navazujícím vystoupením tohoto státu z Rady Evropy, v jehož důsledku již nelze považovat dříve poskytnuté diplomatické záruky za dostatečné a spolehlivé (již zmíněný rozsudek č. j. 6 Azs 306/2021-49). Městský soud na tuto změnu okolností správně poukázal, dospěl však k nesprávnému závěru, že nemají vliv na aplikovatelnost závěrů rozsudku č. j. 8 Azs 192/2020-48 na tuto specifickou situaci, protože o vydání stěžovatele bude ještě rozhodovat ministr spravedlnosti, který má stejně jako všechny ostatní orgány veřejné moci povinnost respektovat zásadu nenavracení. Nejvyšší správní soud nehodlá naznačovat, že by ministr spravedlnosti této povinnosti nedostál (ostatně stěžovatelovo vydání do Ruské federace nakonec nebylo povoleno), jeho rozhodování však neodpovídá procesním standardům vyplývajícím z čl. 3 Úmluvy zejména proto, že proti němu není přípustný účinný opravný prostředek ve smyslu čl. 13 Úmluvy, který musí mít automatický odkladný účinek (srov. například rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. června 2011 ve věci *Diallo proti České republice*, stížnost č. 20493/07).

[27] Za skutkové situace, kdy trestní soudy již rozhodly o přípustnosti vydání stěžovatele, avšak v době, kdy nemohly vzít v úvahu pozdější zásadní vývoj na poli mezinárodního práva a lidských práv, tedy žalovaný měl s ohledem na tuto změnu okolností a zejména na absolutní charakter závazku vyplývajícího z čl. 3 Úmluvy posoudit otázku, zda vydáním stěžovatele nedojde k porušení zákazu *refoulement*. Nutno však podotknout, že v dalším řízení již tuto povinnost mít nebude, neboť, jak již bylo řečeno,

ministr spravedlnosti vydání stěžovatele do Ruské federace nepovolil. Případný nucený návrat stěžovatele by mohl být spojen až s výkonem trestu vyhoštění, který mu byl (vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody) v České republice uložen za spáchání zločinu loupeže, přičemž hodnocení otázky *non-refoulement* je součástí rozhodování o upuštění od výkonu tohoto trestu s ohledem na možné pronásledování či špatné zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy v zemi původu [§ 350h odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve spojení s § 80 odst. 3 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník], případě se správním vyhoštěním stěžovatele (hrozící porušení čl. 3 Úmluvy je důvodem znemožňujícím vycestování, srov. § 179 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů). Obě tato řízení garantují účinný opravný prostředek ve smyslu čl. 13 ve spojení s čl. 3 Úmluvy, neboť proti rozhodnutí o upuštění od výkonu trestu je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 350h odst. 5 trestního řádu), a proti rozhodnutí o správním vyhoštění lze podat odvolání (jež má odkladný účinek, viz § 170 odst. 2 zákona o pobytu cizinců) a následně správní žalobu (která má též obecně odkladný účinek, viz § 172 odst. 3 zákona).

[28] Ačkoli tedy žalovaný neposouzením možného porušení zásady *non-reofoulement* v nyní napadeném rozhodnutí pochybil, v dalším řízení ji nově posuzovat nebude muset (s ohledem na nepovolení vydání stěžovatele se tudíž dále uplatní závěry rozsudku č. j. 8 Azs 192/2020-48).

IV. Závěr a náklady řízení

[29] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že shledal zásadní pochybení v tom, jakým způsobem žalovaný a městský soud dovodili důvodné podezření, že stěžovatel spáchal v zemi původu vážný nepolitický zločin ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) zákona o azylu. V prvé řadě nelze považovat hypotézu tohoto ustanovení za naplněnou v situaci, kdy je stejně pravděpodobné, že stěžovatel takový čin spáchal, jako že jej nespáchal. V takovém případě je naopak nutné aplikovat zásadu „v pochybnostech ve prospěch“. Nejvyšší správní soud dále identifikoval určité nesrovnalosti ve způsobu, jakým žalovaný, a ve shodě s ním i městský soud, hodnotil některé důkazy, zejména ty, které ve správním řízení předložil stěžovatel, a rovněž se nemohl ztotožnit se zjednodušujícím způsobem, jakým se žalovaný vypořádal s otázkou, zda nebylo trestní stíhání stěžovatele vykonstruované. Nakonec Nejvyšší správní soud přisvědčil stěžovateli i v tom, že měl žalovaný posoudit, zda v případě stěžovatele nehrozí porušení zásady nenavracení, toto pochybení však v dalším řízení s ohledem na výše uvedené nebude muset napravovat (v jistém smyslu je zhojilo nepovolení vydání stěžovatele do Ruské federace).

[30] Kasační stížnost je tedy důvodná, a proto Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek městského soudu (§ 110 odst. 1 s. ř. s.) i jemu předcházející rozhodnutí žalovaného a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení, v němž bude vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku [§ 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1, 4 a 5 s. ř. s.].

[31] V souladu s § 110 odst. 3 s. ř. s. rozhodl Nejvyšší správní soud o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti i o žalobě. Podle § 60 odst. 1 s. ř. s., který se v řízení před Nejvyšším správním soudem uplatní na základě § 120 s. ř. s., *má účastník, který měl ve věci*

plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl.

[32] Procesně úspěšný žalobce byl v řízení před městským soudem i před Nejvyšším správním soudem zastoupen advokátem, který za něj v řízení před městským soudem učinil čtyři úkony právní služby, a to převzetí a přípravu právního zastoupení [§ 11 odst. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], sepis a podání žaloby a repliky k vyjádření žalovaného [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu] a účast na jednání dne 19. srpna 2022 [§ 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu]. V řízení před Nejvyšším správním soudem učinil zástupce žalobce dva úkony právní služby, a sice sepis a podání kasační stížnosti a repliky k vyjádření žalovaného [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu]. Celkem tedy zástupce žalobce učinil šest úkonů právní služby, za něž mu za každý náleží odměna ve výši 3 100 Kč [§ 9 odst. 4 písm. b) ve spojení s § 7 bodem 5 advokátního tarifu]. Za každý úkon zástupci žalobce dále náleží náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Ze spisu městského soudu vyplývá, že zástupce žalobce je společníkem advokátní kanceláře, jež je plátkyní daně z přidané hodnoty [§ 137 odst. 3 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád], přiznaná odměna a náhrada hotových výdajů se mu proto zvyšuje o 21 % čítajících výši této daně na konečných 24 684 Kč. Tato částka zároveň činí celkovou výši náhrady nákladů řízení přiznané žalobci. K jejímu uhrazení byla žalovanému stanovena přiměřená lhůta jednoho měsíce.

[33] Žalovaný neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. listopadu 2022

JUDr. Tomáš Langášek LL.M.
předseda senátu